

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH**

NGÔ HOÀNG THẢO TRANG

**NĂNG SUẤT CỦA DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA Ở
VIỆT NAM: VAI TRÒ CỦA XUẤT KHẨU, HOẠT
ĐỘNG ĐỔI MỚI VÀ MÔI TRƯỜNG KINH DOANH**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

TP.HCM, tháng 10 năm 2017

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH**

**NĂNG SUẤT CỦA DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA Ở
VIỆT NAM: VAI TRÒ CỦA XUẤT KHẨU, HOẠT
ĐỘNG ĐỔI MỚI VÀ MÔI TRƯỜNG KINH DOANH**

CHUYÊN NGÀNH: KINH TẾ PHÁT TRIỂN

MÃ SỐ: 62310105

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

PGS. TS. NGUYỄN HỮU DŨNG

TS. VŨ THÀNH TỰ ANH

TP.HCM, tháng 10 năm 2017

LỜI CAM ĐOAN

Nghiên cứu xin cam đoan đây là luận văn của chính nghiên cứu và không sao chép bất kỳ luận văn tiến sĩ nào. Các lý thuyết, số liệu và phương pháp tiến hành nghiên cứu đều trích nguồn rõ ràng.

Người cam đoan

LỜI CẢM ƠN

Tác giả xin chân thành cảm ơn quý thầy cô, gia đình, đồng nghiệp và bạn bè luôn ở bên để động viên nghiên cứu hoàn thành luận án tiến sĩ. Tác giả xin gửi lời tri ân sâu sắc đến hai thầy hướng dẫn nghiên cứu hoàn thành đề tài là PGS. TS. Nguyễn Hữu Dũng và TS. Vũ Thành Tự Anh. Tiếp theo tác giả xin chân thành cảm ơn đến GS.TS Nguyễn Trọng Hoài, TS. Nguyễn Hoàng Bảo, PGS. TS Nguyễn Thuấn, TS. Phạm Khánh Nam, TS. Trương Đăng Thụy, thầy Phùng Thanh Bình, TS. Trần Thị Tuấn Anh đã cho nghiên cứu những nhận xét, góp ý cho luận văn nghiên cứu.

Tác giả xin cảm ơn những người đồng nghiệp, bạn bè luôn là nguồn cổ vũ tinh thần trong suốt quá trình học tập. Tác giả xin gửi lời chân thành cảm ơn đến Cô Hay Sinh, cô Thu Vân, hội T+, anh Khánh Duy.

Tác giả tri ân sâu sắc đến hai bậc sinh thành của nghiên cứu đã luôn ở bên cạnh động viên nghiên cứu, lo từng miếng ăn giấc ngủ, chăm sóc bé Nam Anh để tác giả có thời gian để vừa làm việc vừa hoàn thành luận văn. Công ơn cha mẹ suốt cả cuộc đời con luôn ghi tạc trong lòng.

Tác giả cảm ơn đến gia đình nhỏ của nghiên cứu, người chồng và đứa con gái nhỏ luôn là nguồn động viên để nghiên cứu hoàn thành ước mơ của mình là hoàn thành bậc học tiến sĩ.

Tác giả nhận thức rằng bản thân mình cần cố gắng thật nhiều trên con đường học thuật sắp tới nên nghiên cứu sau khi hoàn thành luận án tiến sĩ vẫn sẽ nỗ lực học hỏi không ngừng.

MỤC LỤC

Trang phụ bìa	
Lời cam đoan	
Lời cảm ơn	
Mục lục	
Danh mục hình vẽ	
Danh mục bảng biểu	
Danh mục chữ viết tắt	
Chương 1: Giới thiệu	1
1.1 Lý do lựa chọn đề tài	1
1.1.1 Bối cảnh thế giới	01
1.1.2 Bối cảnh Việt Nam	03
1.1.3 Vấn đề nghiên cứu	09
1.2 Mục tiêu nghiên cứu và giả thuyết nghiên cứu	11
1.3 Đối tượng nghiên cứu	12
1.4 Phạm vi nghiên cứu	12
1.5 Phương pháp nghiên cứu	12
1.6 Nguồn số liệu	13
1.7 Cấu trúc luận án	13
1.8 Đóng góp của luận án	17
Chương 2: Tổng quan cơ sở lý thuyết về vấn đề nghiên cứu	18
2.1 Khái niệm về năng suất	18
2.2 Nguồn gốc sự khác biệt và tăng trưởng tổng năng suất các yếu tố	19
2.3 Lý thuyết phân tích về yếu tố ảnh hưởng đến TFP của doanh nghiệp	23
2.4 Lý thuyết về mối liên hệ giữa xuất khẩu và năng suất	26
2.5 Lý thuyết về mối liên hệ giữa đổi mới và năng suất	33

2.6 Lý thuyết mối liên hệ giữa môi trường kinh doanh và năng suất thông qua vai trò trung gian của hoạt động đổi mới	41
2.7 Khung phân tích	53
Chương 3: Thực trạng phát triển DNNVV trong giai đoạn 2005-2013	55
3.1 Khái niệm DNNVV	55
3.2 Chủ trương của chính phủ trong việc phát triển DNNVV	56
3.3 Thực trạng DNNVV ở Việt Nam giai đoạn 2005-2013	56
Chương 4: Dữ liệu và phương pháp nghiên cứu	77
4.1 Dữ liệu nghiên cứu	77
4.2 Phương pháp nghiên cứu	77
4.3 Đo lường các biến trong các mô hình nghiên cứu	98
Chương 5: Kết quả nghiên cứu	109
5.1 Kết quả ước tính và phân tích tổng năng suất các yếu tố (TFP)	109
5.2 Kết quả nghiên cứu năng suất với hoạt động xuất khẩu	115
5.3 Kết quả nghiên cứu quan hệ năng suất và hoạt động đổi mới	122
5.4 Kết quả nghiên cứu quan hệ giữa năng suất và môi trường kinh doanh	135
5.5 Kết luận tổng hợp và thống nhất kết quả nghiên cứu	141
Chương 6: Kết luận và kiến nghị	148
6.1 Kết luận	148
6.2 Hàm ý chính sách	152

TÀI LIỆU THAM KHẢO

PHỤ LỤC

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

DN	Doanh nghiệp
DNNVV	Doanh nghiệp nhỏ và vừa
Mqh	Mối quan hệ
MTKD	Môi trường kinh doanh
NĐ	Nghị định
NLSX	Năng lực sản xuất
QĐ	Quy mô
QĐ-TTg	Quyết định-thủ tướng
R&D	Research and Development
SH	Sở hữu
SP	Sản phẩm
TFP	Tổng năng suất các yếu tố
TT	Thông tư

DANH BẢNG BIỂU

Bảng	Trang
Bảng 1.1: Các trở ngại chính của DNNVV trong quá trình phát triển	8
Bảng 2.1: Các biến đo lường mạng lưới theo ba cấp độ	46
Bảng 3.1 Phân loại doanh nghiệp vừa và nhỏ theo quy mô lao động và theo nguồn vốn	55
Bảng 3.2 Quy mô và tính chính thức của DNNVV theo năm	57
Bảng 3.3 Hình thức sở hữu của DNNVV theo năm	57
Bảng 3.4: Loại máy móc thiết bị DN sử dụng theo thời gian	58
Bảng 3.5: Tỷ lệ % đầu tư vào các khoản mục	58
Bảng 3.6: Mục đích chính của việc đầu tư	59
Bảng 3.7 Tỷ lệ lao động có chuyên môn, kỹ năng	59
Bảng 3.8 Tỷ lệ lao động có chuyên môn theo quy mô doanh nghiệp	60
Bảng 3.9: Đào tạo lao động	60
Bảng 3.10: Tỷ lệ doanh nghiệp xuất khẩu theo thời gian	61
Bảng 3.11 Hình thức xuất khẩu và phần trăm xuất khẩu trực tiếp trên doanh thu	61
Bảng 3.12: Tỷ lệ xuất khẩu đến các quốc gia theo thời gian	62
Bảng 3.13: Tỷ lệ xuất khẩu đến các quốc gia theo quy mô	63
Bảng 3.14 Tỷ lệ DN cho rằng xuất khẩu giúp chuyển giao công nghệ	64
Bảng 3.15: Tỷ lệ doanh nghiệp tiến hành các hoạt động đổi mới	65
Bảng 3.16 Tỷ lệ doanh nghiệp tiến hành đổi mới theo quy mô	66
Bảng 3.17: Lý do doanh nghiệp tiến hành áp dụng quy trình sản xuất mới/ công nghệ mới	67

Bảng	Trang
Bảng 3.18: Chi phí giao dịch không chính thức	68
Bảng 3.19: Mục đích của các giao dịch không chính thức theo thời gian	68
Bảng 3.20: Số lần tiếp thanh tra, thời gian giải quyết thủ hành chính và thời gian để có đăng ký kinh doanh	69
Bảng 3.21: Hỗ trợ của nhà nước đối với doanh nghiệp	70
Bảng 3.22: Điều kiện vận chuyển của doanh nghiệp	71
Bảng 3.23: Vị trí tọa lạc của doanh nghiệp	71
Bảng 3.24: Tiếp cận tín dụng chính thức theo loại hình doanh nghiệp và theo thời gian	71
Bảng 3.25: Nhu cầu vay chính thức theo quy mô và theo thời gian	72
Bảng 3.26: Lý do vay chính thức theo thời gian	72
Bảng 3.27: Lý do không làm đơn vay từ các nguồn không chính thức	72
Bảng 3.28: Tiếp cận internet, web, mail	73
Bảng 3.29: Trở ngại và tiềm năng kinh tế	74
Bảng 3.30: Dự kiến phát triển sản phẩm mới và dây chuyền mới	74
Bảng 3.31: Khó khăn trong việc phát triển sản phẩm mới và dây chuyền mới	75
Bảng 3.32 Các trở ngại chính trong việc phát triển	75
Bảng 3.33 Biện pháp giúp đỡ của nhà nước	76
Bảng 4.1 Mô hình nhiều biến trung gian đồng thời	99
Bảng 4.2 Biến đầu ra trong mô hình ước tính TFP	100
Bảng 4.3 Mô tả đo lường các biến đầu vào để ước lượng năng suất trong mô hình hàm sản xuất	101

Bảng	Trang
Bảng 5.1 Kết quả ước lượng hàm sản xuất và ước tính TFP theo các phương pháp khác nhau	109
Bảng 5.2: Tổng năng suất các yếu tố theo ngành và theo thời gian	110
Bảng 5.3: Kiểm định sự khác biệt năng suất theo quy mô	111
Bảng 5.4: Kiểm định khác biệt năng suất giữa doanh nghiệp xuất khẩu và không xuất khẩu	111
Bảng 5.5: Kiểm định khác biệt năng suất giữa doanh nghiệp đổi mới và DN không đổi mới	112
Bảng 5.6: Kiểm định khác biệt năng suất giữa các miền	114
Bảng 5.7: Kiểm định sự khác biệt năng suất trước khủng hoảng và sau khủng hoảng	114
Bảng 5.8 Kết quả hồi quy ảnh hưởng của xuất khẩu và nơi xuất khẩu lên năng suất	115
Bảng 5.9 Mô hình hồi quy phân tích các yếu tố ảnh hưởng đến hoạt động đầu tư	123
Bảng 5.10 Mô hình phân tích các yếu tố ảnh hưởng đến xác suất các đầu ra đổi mới	127
Bảng 5.11: Mô hình phân tích ảnh hưởng của hoạt động đổi mới lên năng suất	131
Bảng 5.12: Mô hình phân tích ảnh hưởng của MTKD lên năng suất	134
Bảng 5.13: Kết luận tổng hợp từ các mô hình phân tích	144
Bảng 5.14: Mức độ tác động của xuất khẩu, hoạt động đổi mới và MTKD lên năng suất theo các mô hình định lượng khác nhau	147